

EFERVESCÈNCIA
COL·LECTIVA

Roger Bernat
/ FFF

05.05.16
– 10.07.16

general: Jordi Miras Llopart. *Web i xarxes socials*
Luis Villalón Camacho. *Difusió:* Juanjo Gutiérrez

EFERVESCÈNCIA COL·LECTIVA

Efervescència col·lectiva convida als visitants a interpretar un paper en una peça teatral de manera individual o col·lectiva.

Cada tres setmanes una peça diferent estarà disponible per ser interpretada. El visitant també podrà consultar documentació sobre les demés peces que es presenten amb el programa.

Consol Llupià, Jose Begega i Roger Bernat /FFF organitzaran activacions de les peces en diferents moments. Podeu consultar el calendari d'activitat a www.xarxazande.net

WE NEED TO TALK 05.05 – 29.05

Es convida als visitants a reprendre la paraula del cinema i a reconstruir l'infern d'irracionalitat, injustícia i desigualtat que fa de tota relació amorosa l'espai d'ombra de la col·lectivitat. Els valors, les lleis i els costums queden en suspens per gaudir de l'excitant i sexual llibertat de faltar-se al respecte.

Una coproducció d'Elèctrica produccions, Temporada Alta (Girona), Maria Matos Teatro Municipal (Lisboa) i Arts Santa Mònica.

DESPLAÇAMENT DEL PALACIO DE LA MONEDA 31.05 – 19.06

Es convida als visitants a presenciar els discursos de les diferents organitzacions que van aixecar el Palacio de la Moneda de Santiago de Xile per desplaçar-lo fins a l'emblemàtic barri de La Legua. Cada col·lectiu es va fer càrrec de portar el palau durant un tram, al final del qual un representant s'adreça a la nació des del balcó presidencial.

Una coproducció d'Elèctrica Produccions i Festival Santiago a Mil (Santiago de Xile) amb la col·laboració de Le Manège de Mons (Mons), Lieux Publics (Marsella) i el Centro Cultural de España a Santiago de Xile

NUMAX-FAGOR-PLUS 21.06 - 10.07

Es convida als visitants a re-esценificar dues assemblees de treballadors: la que Joaquim Jordà va enregistrar l'any 1979 amb els treballadors de Numax i la que Roger Bernat va filmar 34 anys després quan Fagor va deixar a tot de socis i treballadors al carrer.

Una coproducció d'Elèctrica Produccions, KunstenFestivalDesArts (Brussel·les), Festival Grec (Barcelona), FRAC Basse Normandie (Caen) i Temporada Alta (Girona).

La historiografia referent al Buró de Proposicions Comunes és tan vasta com escrupolosa. Encabir-la en aquestes pàgines reclama una capacitat de síntesi que, francament, no figura entre les virtuts de qui subscriu aquestes línies. Farem un esforç panoràmic per compendiar una història de més de dos segles —següirem de prop la molt succinta *Capitalism & The Rise of The People's Pronouncements Bureau: A Love Story* (1999) de Bernard Rodgers:

1. De tothom és sabut que el Buró fou una contribució il·lustrada —alguns diran «napoleònica»— que va acabar consolidant-se en el conjunt de les nacions europees i, d'allà, a la resta del món civilitzat. S'adaptà als capritxos lingüístics de cada territori i cercà els seus funcionaris, sempre, entre els locals. En paraules del vescomte de Fondeville —un dels impulsors del Buró, i un dels pocs aristòcrates que s'entregaren amb fervor a l'enciclopedisme i les guillotines de l'època—, el Buró havia nascut per explotar «el tresor del llenguatge, que és l'or de la humana Raó». Al tombant de segle —a les conclusions de la Revolució Francesa—, els primers funcionaris del Buró eren veritables filantrops, reformistes colpits per la paràbola del progrés humà, per bé que encara privats de l'esperit sistemàtic que s'escau per al bon funcionament d'una institució com el Buró. Tot arribaria. Dues centúries ens separen d'aquells pioners i, malgrat una progressiva optimització, els procediments del Buró no han variat en essència. Aleshores, hom acudia a les oficines del Buró, hi feia cua,

s'identificava —nom, cognom i malnom; ofici, sexe i estat civil— i obtenia una *proposició*, que no solia superar els set mots, vuit a tot estirar. Aleshores, la major part de la població era analfabeta i la proposició era dispensada *viva voce*, sense que se'n fes còpia escrita o registre de cap tipus. Al ciutadà li bastava la fidel memòria. I, així, sortia del Buró amb un fragment de sapiència, una perla de coneixement concentrat que ara li pertanyia, fins al punt que podia compartir-la amb el proïsme quan li vingués de gust i *on* li vingués de gust. Com és habitual amb el llenguatge, així que la ciutadania apel·lava a les sentències del Buró es diluïa el límit entre allò privat i allò col·lectiu. ¿A qui pertanyen les paraules i la seva infinita *ars combinatoria*? A tothom, direu, i a ningú. ¿Com es desencadenen accions mitjançant la paraula? Cal pronunciar-se en el *moment* i el *lloc* precís.

2. D'igual manera que no tenim necessitat de tocar el foc, *cada vegada*, per ratificar que crema —un sol cop basta, no cal donar-hi més voltes—, el Buró sempre vetllà per l'elaboració d'enunciats que estalviessin raonaments sobrers, menant-nos cap a l'acció immediata. Heus aquí l'aportació del Buró: l'emancipació de l'intel·lecte via l'automatització de certes rutines mentals —avui dia, en un segle XXI entregat a l'experiència digital, alguns dirien que la funció del Buró és alliberar memòria i agilitzar el funcionament del sistema operatiu; no és un mal símil. Val a dir que, inicialment, les proposicions del Buró eren deixades a l'arbitri d'uns funcionaris més entusiastes que professionals, ben al contrari del que ocorre ara. Vist amb la perspectiva

tramposa que atorguen els anys, les primeres clàusules que el Buró emeté —fórmules tan impregnades de l'*air du temps* com ara «*Liberté, égalité, fraternité, ou la mort*» o «*Autre temps, autres mœurs*»— ens poden semblar massa encaminades a l'acció política, ingènues; excusem els nostres avantpassats recordant que amb prou feines emergien de les supersticions de l'Antic Règim i del tèrbol domini cultural exercit per l'Església.

3. Si del Buró pretenem indicar-ne els orígens, no podem deixar d'anotar-ho: al *Fileb*, Plató refereix una anècdota del tirà de Siracusa, Trasibul II, que en certa manera anticipa la tasca del nostre Buró. Al segle V aC, el tirà havia entès que «l'orbe és un gran teatre i que els homes hi interpreten un o diversos papers». Considerant, doncs, que els seus súbdits eren una mena d'actors, Trasibul II no volgué desapropiar la possibilitat de controlar els *textos* que aquests havien d'encarnar. Ràpidament la cambra de consellers —que, tot i el govern despòtic, Trasibul II tolerava— l'alertà de les pegues d'imposar a una població de milers de persones tot allò que havien de dir i, ja no diguem, la manera d'actuar. Fins i tot prescindint dels esclaus i les dones, només per donar veu als ciutadans lliures caldria contractar centenars de dramaturgs. L'erari de la ciutat s'esgotaria. No semblava factible. El tirà accedí a esporgar el seu pla i acontentar-se que els siracusans memoritzessin una senzilla línia de diàleg que els predisposés a la mansuetud i l'adoració del govern. Malauradament, Plató no transcriu dita oració i no tenim

constància, per altres autors, de la resolució de l'anècdota. No sabem si tot plegat és fruit de la imaginació platònica. Tampoc no ens consta que els promotors del Buró tinguessin en ment el diàleg del filòsof grec a l'hora d'empescar-se un organisme d'aquestes característiques. No és tan descabellat, però, admetre que institucions similars al Buró han existit en altres temps —especialment en cultures que han conegut la dramaturgia. La història és reiterativa com el mateix llenguatge. Ho és. Si ha passat una vegada, tornarà a passar. Si ja ha passat, podem sospitar que havia passat abans.

4. Hom atribueix a Roger Bernhardt el primer intent de sistematitzar el corpus textual del Buró —el de la seva ciutat, Breslau. Nascut el mateix dia que Galle descobria el planeta Neptú (1846), Bernhardt fou un intel·lectual apolític, amic de burgesos i menestrals, gran passejador —s'acompanyava d'un quisso força eixerit, de nom Linnæus. Professà en públic l'amor pel treball de camp dels Grimm i la dèria col·leccionista del Dr. Johnson. No és pas difícil imaginar-lo recloent-se cada nit a la biblioteca i —amb cal·ligrafia de formigueta— omplint fitxes per a cada un dels enunciats que el Buró distribuïa i que ell havia recopilat durant el dia. La seva determinació —també de formiga—: dur un control estricte dels enunciats, classificar-los alfabèticament i, fins i tot, per camps temàtics. No treballà en va. L'esforç contribuï a una visió privilegiada de la influència del Buró sobre les idees *en vogue* que tothom repetia a tort i a dret, bé perquè el Buró hi insistia, bé perquè aquestes havien estat feliçment

rebudes pels ciutadans. L'exemple de Bernhardt fou imitat. A finals del XIX, arxius i classificacions eren demandes ineludibles per a totes les seus del Buró. I, de resultes d'aquesta creixent paperassa, l'estudi exhaustiu fou possible: nasqué la burologia.

5. El segle XX testimonià la maduresa del Buró. Després d'anys d'exercici, moltes de les proposicions prèviament encunyades ja havien arrelat en la memòria social. No hi havia cap necessitat de ser novament emeses i, a causa de la naturalesa vírica del llenguatge, s'incorporaven en els neòfits —els infants que tot just s'aventuraven en el coneixement de l'idioma. El Buró es va lliurar a nous enunciats, mentre els governs —que també havien après de la utilitat del Buró per amalgamar la cohesió social— pressionaren per tal de condicionar dues àrees determinants del teixit social: 1) la distribució del treball i 2) la institució matrimonial. De la primera, en depenen les jerarquies socials. Quant a la segona, la buròloga canadense Bernadette Rogers, al seu estudi *Postburologies* (1984), apunta: «La parella és una sucursal de la col·lectivitat i, a la vegada, és productora de nous individus. ¿On, si no, haurien de posar-se en pràctica els discursos que descriuran la totalitat de la societat?».

6. El canvi substancial es produí a la tornada de la Segona Guerra Mundial, perquè la societat havia quedat transformada de cap a peus. El Buró —a cada demarcació segons la seva idiosincràsia— reaccionà i redefiní els comportaments mitjançant

noves proposicions. Enumerar-les seria impossible. A tall d'exemple: «No ets tu, sóc jo», «Només vull el millor per a tu», «Hem de parlar», «D'alguna cosa s'ha de morir», «La democràcia és el *menys* dolent dels sistemes polítics», «Jo no sóc racista però...», «Jo obeeixo ordres, senyora» o «Els teus desitjos són ordres» —aquesta darrera fou retirada de circulació cap al 1977, perquè la tergiversà un ús irònic i mal intencionat que insinuava que els desitjos de l'individu són ordres imposades des de dalt, i no pas, segons el sentit original, que els ciutadans han de ser complaents amb els desitjos d'altri. Per evitar ambigüitats, fou eliminada mitjançant simples amonestacions; procés lent, si bé efectiu.

7. Estrenat el nou mil·lenni, el futur apareix prometedor. De moment, la confluència dels cervells artificials i l'anàlisi del *big data* han afinat la tasca del Buró. Programaris intel·ligents de diverses companyies pentinen la World Wide Web i, tot relacionant-se amb els motors de cerca, fan una lectura profunda dels nostres dubtes i desitjos habituals. És tan detallat el retrat que així obtenen —si més no del sector de la població mundial connectada—, que els permet fer suggeriments encertadíssims per renovar els continguts del Buró. ¿Qui ens coneix millor que aquestes intel·ligències artificials? ¿Qui millor per corregir errors i suplir mancances? Sembla, doncs, que el futur passa per deixar-ho tot en mans de la màquina, per molt que s'alcin veus contràries i es despertin vells temors. Com assevera una d'aquelles proposicions que el Buró alliberà anys enrere: «La tecnologia no és bona ni dolenta; tot depèn de l'ús que en fem».

Biografiar els objectes pot ser la més embrollada de les feines.

[a] En algun moment del segle XX, un caçador zande teixeix una xarxa per caçar micos a les selves de Sudan del Sud.

[b] Un antropòleg europeu s'enduu aquesta xarxa per tal d'incloure-la en alguna col·lecció etnogràfica.

[c] William Rubin organitza *Primitivism in 20th Century Art* al MoMA. Exposa una màscara kwakiutl al costat d'un Picasso, tot cercant les connexions formals entre la modernitat i l'art «primitiu». El muntatge desencadena una onada de crítiques. Se li recrimina a Rubin que jutgi el valor dels objectes no-occidentals segons l'afinitat amb l'estètica moderna.

[d] Com a reacció a l'exposició del MoMA, Susan Vogel inaugura *Art/Artifact* (1988) al Center for African Art de Nova York. A la primera sala, hi exhibeix una xarxa zande junt amb altres objectes d'origen africà (sense cartel·la que els expliqui). Vogel espera eixamplar el debat sobre els difícils límits entre l'art i els artefactes.

[e] Certs visitants confonen la xarxa amb el producte d'algun artista post-minimal.

[f] Arthur Danto dedica el text del catàleg d'*Art/Artifact* a posar ordre. Fidel a la idea que són els agents actius del context artístic els qui legitimen els objectes, Danto nega que la xarxa pugui ser candidata a obra d'art. En el seu deler per discriminar els objectes, conclou que la xarxa és un estri i prou; pertany al Museu d'Història Natural i no pas al Museu d'Història de l'Art.

[g] A *Vogel's Net* (1996), l'antropòleg Alfred Gell repesca la polèmica. Desmantant l'escrit de Danto, apunta que la xarxa zande, en tant que trampa, comunica a la perfecció el complex embull de subjectivitats que poden enredar-se a l'objecte. Tal complexitat i tal capacitat per atrapar múltiples agències és, justament, el tret característic de l'obra d'art.

[h] A l'Arts Santa Mònica, un cicle comissariat per Oriol Fontdevila recull la xarxa zande i la torna a parar, per tal que es disparin diverses mediacions capaces de redefinir el lloc de la institució i el del propi objecte artístic, amb tot el feix de relacions que el travessa. Hi participen: Roger Bernat, Black Tulip, Petia Cervera Kuprova, Víctor García Tur, Hijos de Martín, Consol Llupià, Regina de Miguel, Objetologías, Gerard Ortín i Straddle3.

La historiografía referente al Buró de Proposiciones Comunes es tan vasta como escrupulosa. Reducirla a estas páginas reclama una capacidad de síntesis que, francamente, no se incluye entre las virtudes de quien suscribe estas líneas. Realizaremos un esfuerzo panorámico para compendiar una historia de más de dos siglos —seguiremos de cerca la muy sucinta *Capitalism & The Rise of The People's Pronouncements Bureau: A Love Story* (1999) de Bernard Rodgers:

1. De todo el mundo es sabido que el Buró fue una contribución ilustrada —algunos la calificarán de «napoleónica»— que acabó consolidándose en el conjunto de las naciones europeas y, desde aquí, en el resto del mundo civilizado. Se adaptó a los caprichos lingüísticos de cada territorio y buscó sus funcionarios, siempre, entre los locales. En palabras del vizconde de Fondeville —uno de los impulsores del Buró, y uno de los pocos aristócratas que se entregaron con fervor al enciclopedismo y a las guillotinas de la época—, el Buró había nacido para explotar «el tesoro del lenguaje, que es el oro de la humana Razón». En el cambio de siglo —a últimos de la Revolución Francesa—, los primeros funcionarios del Buró eran verdaderos filántropos, reformistas tocados por la parábola del progreso humano, aunque todavía carentes del espíritu sistemático requerido para el buen funcionamiento de una institución como el Buró. Todo llegaría. Dos centurias nos separan de aquellos pioneros y, pese a una progresiva optimización, los procedimientos del Buró no han variado en esencia. Por aquel entonces,

la gente acudía a las oficinas del Buró, hacía cola, se identificaba —nombre, apellido y apodo; oficio, sexo y estado civil— y obtenía una *proposición*, que no solía superar las siete palabras, a lo sumo ocho. En aquella época, la mayor parte de la población era analfabeta y la proposición era dispensada *viva voce*, sin que se realizase copia escrita de la misma ni registro alguno. Al ciudadano le bastaba con su fiel memoria. Y, así, salía del Buró con un fragmento de sapiencia, una perla de conocimiento concentrado que ahora le pertenecía, pudiendo compartirla con el prójimo cuando le apeteciese y *donde* le apeteciese. Como es habitual con el lenguaje, en el momento en que la ciudadanía apelaba a las sentencias del Buró se diluía el límite entre lo privado y lo colectivo. ¿A quién pertenecen las palabras y su infinita *ars combinatoria*? A todo el mundo, se dirá, y a nadie. ¿Cómo se desencadenan acciones mediante la palabra? Es necesario pronunciarse en el *momento* y el *lugar* preciso.

2. De igual forma que no tenemos necesidad de tocar el fuego, *cada vez*, para ratificar que quema —con una sola vez basta, no hay que darle más vueltas—, el Buró siempre veló por la elaboración de enunciados que ahorrasen razonamientos superfluos, conduciéndonos hacia la acción inmediata. He aquí la aportación del Buró: la emancipación del intelecto vía la automatización de ciertas rutinas mentales —hoy en día, en un siglo XXI consagrado a la experiencia digital, algunos dirían que la función del Buró es liberar memoria y agilizar el funcionamiento del sistema operativo; no es un mal símil. Cabe recordar que, inicialmente, las proposiciones del Buró eran dejadas al albur de unos funcionarios más entusiastas que profesionales, muy al contrario de lo que sucede ahora. Visto con la perspectiva tramposa que otorgan los años, las primeras

cláusulas que el Buró emitió —fórmulas tan impregnadas de *l'air du temps* como «Liberté, égalité, fraternité, ou la mort» o «Autre temps, autres mœurs»— podrían parecernos demasiado encaminadas a la acción política, ingenuas. Excusamos a nuestros antepasados recordando que recién emergían de las supersticiones del Antiguo Régimen y del turbio dominio cultural ejercido por la Iglesia.

3. Si lo que pretendemos es indicar los orígenes del Buró, no podemos dejar de anotar lo siguiente: en el *Filebo*, Platón refiere una anécdota del tirano de Siracusa, Trasíbulo II, que en cierto modo anticipa la labor de nuestro Buró. En el siglo V a. C., el tirano había entendido que «el orbe es un gran teatro en el que los hombres interpretan uno o varios papeles». Considerando, en consecuencia, que sus súbditos eran algo así como actores, Trasíbulo II no quiso desaprovechar la posibilidad de controlar los *textos* que estos debían encarnar. Rápidamente la cámara de consejeros —que, pese al despótico gobierno, Trasíbulo II toleraba— lo alertó de los inconvenientes de imponer a una población de miles de personas todo aquello que debían decir y, no digamos, la forma de actuar. Incluso prescindiendo de los esclavos y las mujeres, únicamente para dar voz a los ciudadanos libres sería necesario contratar a centenares de dramaturgos. El erario de la ciudad se agotaría. No parecía factible. El tirano accedió a mutilar su plan y contentarse con que los siracusanos memorizasen una sencilla línea de diálogo que los predispusiera a la mansedumbre y a la adoración del gobierno. Desgraciadamente, Platón no transcribe dicha oración y no tenemos

constancia, por otros autores, de la resolución de la anécdota. No sabemos si en realidad es fruto de la imaginación platónica. Tampoco nos consta que los promotores del Buró tuviesen en la mente el diálogo del filósofo griego en el momento de la ocurrencia de un organismo de esas características. Sin embargo, no es tan descabellado admitir que instituciones similares al Buró han existido en otros tiempos —especialmente en culturas que han conocido la dramaturgia. La historia es reiterativa como el propio lenguaje. Lo es. Si ha pasado una vez, volverá a pasar. Si ya ha pasado, podemos sospechar que ya había pasado antes.

4. Se atribuye a Roger Bernhardt el primer intento de sistematizar el corpus textual del Buró —el de su ciudad, Breslavia. Nacido el mismo día en que Galle descubría el planeta Neptuno (1846), Bernhardt fue un intelectual apolítico, amigo de burgueses y menestrales, gran caminante —lo acompañaba un perro muy espabilado, llamado Linnæus. Profesó en público su amor por el trabajo de campo de los Grimm y la obsesión coleccionista del Dr. Johnson. No es difícil imaginárselo recluyéndose cada noche en la biblioteca y —con caligrafía de hormiguita— rellenando fichas para cada uno de los enunciados que el Buró distribuía y que él había recopilado a lo largo del día. Su determinación —también de hormiga—: llevar un estricto control de los enunciados, clasificarlos alfabéticamente e, incluso, por campos temáticos. No trabajó en vano. Su esfuerzo contribuyó a una visión privilegiada de la influencia del Buró sobre las ideas *en vogue* que todo el mundo repetía a diestro y siniestro, bien porque el Buró

insistía en ellas, bien porque habían sido felizmente recibidas por los ciudadanos. El ejemplo de Bernhardt fue imitado. A finales del XIX, archivos y clasificaciones eran demandas ineludibles para todas las sedes del Buró. Y, de resultados de ese creciente papeleo, el estudio exhaustivo fue posible: nació la burología.

5. El siglo XX testimonió la madurez del Buró. Tras años de ejercicio, muchas de las proposiciones previamente acuñadas ya habían arraigado en la memoria social. No había necesidad de que fueran nuevamente emitidas y, debido a la naturaleza vírica del lenguaje, se incorporaban a los neófitos —los niños que empezaban a aventurarse en el conocimiento del idioma. El Buró se entregó a nuevos enunciados, mientras los gobiernos —que también habían aprendido de la utilidad del Buró para amalgamar la cohesión social— presionaron a fin de acondicionar dos áreas determinantes del tejido social: 1) la distribución del trabajo y 2) la institución matrimonial. De la primera dependen las jerarquías sociales. En cuanto a la segunda, la buróloga canadiense Bernadette Rogers, en su estudio *Postburologies* (1984), apunta: «La pareja es una sucursal de la colectividad y, a la vez, es productora de nuevos individuos. ¿Dónde, si no, deberían ponerse en práctica los discursos que describirán a la totalidad de la sociedad?».

6. El cambio sustancial se produjo al finalizar la Segunda Guerra Mundial, porque la sociedad había quedado transformada de pies a cabeza. El Buró —en cada demarcación según su idiosincrasia— reaccionó redefiniendo

los comportamientos mediante nuevas proposiciones. Enumerarlas sería imposible. A modo de ejemplo: «No eres tú, soy yo», «Solo quiero lo mejor para ti», «Tenemos que hablar», «De algo hay que morir», «La democracia es el *menos* malo de los sistemas políticos», «Yo no soy racista, pero...», «Obedezco órdenes, señora» o «Tus deseos son órdenes» —esta última fue retirada de la circulación hacia 1977, al ser tergiversada por un uso irónico y malintencionado que insinuaba que los deseos del individuo son órdenes impuestas desde arriba, y no, según el sentido original, que los ciudadanos deben ser complacientes con los deseos de los demás. Para evitar ambigüedades, fue eliminada mediante simples amonestaciones; proceso lento, pero efectivo.

7. Estrenado el nuevo milenio, el futuro aparece prometedor. De momento, la confluencia de los cerebros artificiales y el análisis del *big data* han afinado la labor del Buró. *Softwares* inteligentes de varias compañías peinan la World Wide Web y, relacionándose con los motores de búsqueda, realizan una profunda lectura de nuestras dudas y deseos habituales. Es tan detallado el retrato así obtenido —al menos, del sector de la población mundial conectada—, que les permite plantear acertadísimas sugerencias para renovar los contenidos del Buró. ¿Quién nos conoce mejor que esas inteligencias artificiales? ¿Quién mejor para corregir errores y suplir carencias? Parece ser, por lo tanto, que el futuro pasa por dejarlo todo en manos de la máquina, por mucho que se alcen voces contrarias y se despierten viejos temores. Como asevera una de aquellas proposiciones que el Buró liberó años atrás: «La tecnología no es buena ni mala; todo depende del uso que hagamos de ella».

Biografiar objetos puede ser de las tareas más complicadas que existen.

[a] En algún momento del siglo XX, un cazador azande teje una red para cazar micos en las selvas de Sudán del Sur.

[b] Un antropólogo europeo se lleva esta red para incluirla en alguna colección etnográfica.

[c] William Rubin organiza en el MoMA *Primitivism in 20th Century Art*. Expone una máscara kwakiutl al lado de un Picasso, en busca de las conexiones formales entre la modernidad y el arte «primitivo». El montaje provoca una oleada de críticas. Se echa en cara a Rubin el juzgar el valor de objetos no occidentales en función de su afinidad con la estética moderna.

[d] Como reacción a la exposición del MoMA, Susan Vogel inaugura *Art/Artifact* (1988) en el Center for African Art de Nueva York. En la primera sala, exhibe una red azande junto a otros objetos de origen africano. Vogel pretende así alimentar el debate en torno a la dificultad de establecer límites entre el arte y los artefactos.

[e] Algunos visitantes confunden la red con la obra de algún artista post-minimal.

[f] Arthur Danto dedica el texto del catálogo de *Art/Artifact* a poner orden. Fiel a la idea de que quienes legitiman los objetos son los agentes activos del contexto artístico, Danto niega que la red pueda ser candidata a obra de arte. En su empeño por discriminar a los objetos, concluye que la red no es más que un utensilio y pertenece al Museo de Historia Natural, no al de Historia del Arte.

[g] En *Vogel's Net* (1996), el antropólogo Alfred Gell repesca la polémica. Al tiempo que desmonta el escrito de Danto, apunta que la red azande, en tanto que trampa, comunica a la perfección la compleja maraña de subjetividades que pueden enredarse en torno al objeto. Esa complejidad y esa capacidad para atrapar múltiples agencias es precisamente el rasgo característico de la obra de arte.

[h] En Arts Santa Mònica, un ciclo comisariado por Oriol Fontdevila recupera la red azande y la vuelve a exponer con el fin de que se disparen diversas mediaciones capaces de redefinir el lugar de la institución y el del propio objeto artístico, junto con el haz de relaciones que lo atraviesa. En él participan: Roger Bernat, Petia Cervera Kuprova, Black Tulip, Víctor García Tur, Hijos de Martín, Consol Llupià, Regina de Miguel, Objetologías, Gerard Ortín y Straddle3.

The historiography concerning the People's Pronouncements Bureau is vast and scrupulous. Fitting it into these pages would require a capacity of synthesis that, frankly, does not number amongst the virtues of this writer. However, we will make an effort to provide an overall summary of a history that goes back over more than two centuries by closely following Bernard Rodgers' highly succinct *Capitalism & The Rise of The People's Pronouncements Bureau: A Love Story* (1999):

1. It is well-known to all that the Bureau was an enlightened – some would say “Napoleonic” – initiative that finally became consolidated in the European nations, spreading from there to the rest of the civilised world. It was adapted to the linguistic caprices of each different region and its officials were always recruited from amongst the local population. To quote Viscount Fondeville – one of the founders of the Bureau, and one of the few aristocrats who fervently supported the encyclopaedism and guillotining of the time – the Bureau had been established to promote “the treasure of language, which is the gold of human Reason”. At around the turn of the century – towards the end of the French Revolution – the first Bureau officials were true philanthropists, reformers entranced by soaring human progress, although still lacking the systematic spirit necessary for the good functioning of an institution like the Bureau. All in good time. Two centuries separate us from those pioneers and, despite gradual optimisation, Bureau procedures have not changed in essence since then. In those days, people went to the offices of the Bureau, queued,

identified themselves –given name, surname and alias; profession, sex and marital status – and obtained a *pronouncement* that did not usually exceed seven words or, at most, eight. In those days, most of the population was illiterate and this pronouncement was dispensed *viva voce*, with no written copies or records of any kind being made. Citizens trusted in their memory to suffice. And, in this way, they left the Bureau with a little piece of wisdom, a pearl of condensed knowledge that now belonged to them, and which they could share with others whenever and *wherever* they pleased. As is usual with language, whenever citizens had recourse to the Bureau's pronouncements, the boundary between the private and the collective became more and more diluted. Who did the words and their infinite *ars combinatoria* belong to? To everyone, you will say, and to no one. How are actions triggered by words? One must pronounce oneself at the right *time* and in the right *place*.

2. Just as we do not need to touch the fire, *every time*, in order to be certain that it burns – once is enough, there is no need to do it again and again – so the Bureau always aimed to draw up pronouncements that avoided all unnecessary thought, urging us towards immediate action. Herein lies the contribution made by the Bureau: the emancipation of the intellect by making certain mental routines automatic. Nowadays, in this twenty-first century, devoted in body and soul to the digital experience, some would say that the role of the Bureau is to free memory and improve the functioning of the operating system. This is not a bad simile. We should mention here that, at first, the Bureau's pronouncements were left to the arbitrary choice of officials who were more enthusiastic than professional, quite the opposite of the situation today. Seen from the deceptive vantage point provided by

the years, the first edicts that the Bureau issued — formulas completely infused with the *air du temps*, such as “*Liberté, égalité, fraternité, ou la mort*” or “*Autre temps, autres mœurs*” — might seem to us to have been aimed excessively at political action, naive; we excuse our predecessors by remembering that they had hardly thrown off the superstitions of the *Ancien Régime* and the questionable cultural domination exercised by the Church.

3. If we mean to mention the origins of the Bureau then we cannot fail to recount the following: in *The Philebus*, Plato relates an anecdote about the tyrant of Syracuse, Thrasybulus II, which in some ways anticipates the work of our Bureau. In the fifth century BC, the tyrant considered that: “the world is a great theatre where men play one or more roles”. Considering, then, that his subjects were actors of a kind, Thrasybulus II wished to take the chance of controlling the *texts* that they were to enact. His chamber of councillors — which, despite his despotic government, Thrasybulus II tolerated — was quick to warn of problems entailed in imposing on a population of several thousand people what they had to say, not to mention how they should act. Even leaving out the slaves and the women, just to write the “script” for free citizens would require hiring hundreds of playwrights. The city’s treasury would be completely depleted. The idea did not appear to be feasible. The tyrant agreed to reduce the scope of his plan and be satisfied if the people of Syracuse would just memorise a simple line of dialogue that would persuade them to love and obey his government. Unfortunately,

Plato did not write this sentence down, and we have no account from any other authors as to how this story ended. We do not know whether the whole thing is the fruit of Plato’s imagination. Nor do we know whether the founders of the Bureau had the Greek philosopher’s dialogue in mind when they dreamed up such an organisation. It is by no means far-fetched, however, to conclude that other institutions similar to the Bureau have existed in other times, especially in cultures familiar with the theatre. History is as repetitive as language itself. It is. If it has happened once, it will happen again. If it has happened, we can well suspect that it had already happened before.

4. Roger Bernhardt is attributed with the first attempt to systemise the Bureau’s textual *corpus*, that of his own city Breslau. Born on the same day that Galle discovered the planet Neptune (1846), Bernhardt was an apolitical intellectual, a friend of the bourgeoisie and of artisans, and a great walker, accompanied by his fine dog, which he named Linnæus. He publicly proclaimed his admiration of the fieldwork carried out by the Brothers Grimm and of Dr. Johnson’s passion as a collector. It is not hard to imagine him withdrawing to the library every night and, in his spidery handwriting, filling in files on each of the pronouncements that the Bureau issued and which he had copied down during the day. He was also spider-like in his determination: he sought to carry out a strict control of the pronouncements, classifying them alphabetically and even by thematic field. His work was not in vain, for his efforts helped to provide an overview of the Bureau’s influence on the ideas that were in vogue and which everyone

repeated time and time again, whether due to the Bureau's insistence or because they had been gladly received by citizens. Bernhardt's example was followed. In the late-nineteenth century, files and classifications were a requirement of all Bureau offices and, as a result of all this growing paperwork, exhaustive study was made possible: *bureauology* had been born.

5. The Bureau reached its maturity in the twentieth century. The institution had been in operation for so long that many of the pronouncements coined previously had taken root in the social memory. There was no need for them to be issued again and, due to the viral nature of language, they were assimilated by the neophytes – children just beginning to learn the language. The Bureau devoted itself to publishing new pronouncements, whilst governments – which had also discovered how useful the Bureau could be in cementing social cohesion – applied pressure in order to influence two key areas in the social system: 1) the distribution of labour, and; 2) the institution of marriage. The social hierarchies depend on the former whilst, regarding the latter, the Canadian bureauologist Bernadette Rogers noted in her study *Postburologies* (1984) that: “The couple is a branch of the collective and, at the same time, a producer of new individuals. Where, if not, should the discourses that describe society as a whole be put into practice?”

6. Substantial change came at the end of the Second World War, when society had been transformed from top to bottom. The Bureau — in each region according to its own idiosyncrasies

– duly reacted and redefined behaviours through new pronouncements. These would be impossible to enumerate. By way of example: “It's not you, it's me”, “I only want what's best for you”, “We need to talk”, “We all die sometime”, “Democracy is the worst form of government, except for all the others”, “I'm not racist, but...”, “I'm only obeying orders, madam” and “Your wish is my command”. This last was withdrawn from circulation in around 1977, as it had been distorted by an ironic, malicious use which suggested that the wishes of the individual were orders given from above and not – as in the original intention – that citizens should be pleased to fulfil the wishes of others. To avoid ambiguity, it was eliminated merely by issuing warnings, a slow but effective method.

7. With the entry into the new millennium, the future appeared promising. So far, the convergence of artificial brains and analysis of big data have enabled the Bureau to greatly refine its work. Smart software developed by various companies comb the World Wide Web and, linking up with search engines, makes in-depth readings of our most frequent doubts and desires. The portrait obtained in this way is so detailed – at least as regards the online segment of the world population – that it enables them to propose the most accurate recommendations with a view to renewing the Bureau's content. Who understands us better than these machines with their artificial intelligence? Who better to correct errors and remedy failings? It would appear, then, that the future depends on leaving everything in the hands of the machine, despite all the voices raised against this, and the awakening of old fears. To quote one of the pronouncements that the Bureau issued some years ago: “Technology is neither good nor bad; it all depends on how it is used”.

Writing a biography of objects can be a very difficult task.

[a] Some time during the 20th century, a Zande hunter wove a net to hunt monkeys in the jungles of South Sudan.

[b] A European anthropologist took a copy of this hunting net to include it in an ethnographic collection.

[c] William Rubin organised the exhibition *Primitivism in 20th Century Art* at the MoMA. He displayed a Kwakiutl mask alongside Picasso, trying to establish formal connections between modern and “primitive” art. The exhibition triggered a wave of criticism. Rubin was accused of judging the value of non-Western objects based on their affinity with modern aesthetics.

[d] In reaction to the MoMA exhibition, Susan Vogel opened *Art/Artifact* (1988) at the Center for African Art in New York. In the first room, she displayed a Zande hunting net alongside other objects of African origin. Vogel wanted to illustrate the debate surrounding the difficult limits between art and artefacts.

[e] Some visitors confused the hunting net with the work of a post-minimal artist.

[f] Arthur Danto tried to create order using the text of the *Art/Artifact* catalogue. Remaining faithful to the idea that it is the active agents of the art world who recognise objects as art, Danto denied the hunting net's potential as a work of art. In his eagerness to differentiate between objects, he concluded that the net was a tool and nothing more. So, it belonged to the Natural History Museum and not the Art History Museum.

[g] In *Vogel's Net* (1996), the anthropologist Alfred Gell reignited the controversy. Taking apart Danto's arguments, he stated that the Zande hunting net, as a trap, perfectly portrayed the complex layers of subjectivity that may surround an object. This complexity and the capacity to trap multiple agencies is, precisely, the feature that characterises a work of art.

[h] At Arts Santa Mònica, a program curated by Oriol Fontdevila returns to the Zande hunting net. It is unfolded again so that various reflections can be triggered to redefine the place of the institution and of the artistic object itself, including all the relationships involved. The participants are: Roger Bernat, Petia Cervera Kuprova, Black Tulip, Víctor García Tur, Hijos de Martín, Consol Llupià, Regina de Miguel, Objetologías, Gerard Ortín and Straddle3.

XARXA ZANDE. PROPERES EXPOSICIONS

Gerard Ortín

19.07-02.10.2016

Regina de Miguel

amb la col·laboració de Lucrecia Dalt

10.10.2016-08.01.2017

www.xarxazande.net

Per estar al dia de totes les activitats del cicle,
subscriu-te a la nostra llista de correu:
info@xarxazande.net

DL : B 10826-2016 Certificat de FSC

Arts Santa Mònica
Centre de la creativitat

La Rambla, 7
08002 Barcelona
T 935 671 110
artssantamonica.gencat.cat

Entrada lliure
De dimarts a dissabte, d'11 h a 21 h
Diumenges i festius, d'11 h a 17 h
Dilluns tancat

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

SANTAMÒNICA